

UREDNIŠTVO
IN UPRAVNIŠTVO
JE V LJUBLJANI.

POSAMEZNE
ŠTEVILKE PO 10
VINARJEV.

NOVA DOBA

NAROČNINA ZA
CELO LETO 8 K,
ZA POL LETA 4 K,
ZA ČETRT LETA
2 K.
V LJUBLJANI S
POŠILJANJEM NA
DOM ISTE CENE.

GLASILO SLOVENSKE GOSPODARSKE STRANKE.

IZHAJA VSAKO SREDO IN SOBOTO. — ZA OZNANILA SE PLAČUJE OD TROSTOPNE PETIT-VRSTE PO 15 H, ČE SE OZNANILA TISKA ENKRAT, PO 12 H, CE SE TISKA DVAKRAT IN PO 8 H, ČE SE TISKA TRIKRAT ALI VEČKRAT. — DOPISE IZVOLITE FRANKOVATI. — ROKOPISOV NE VRAČAMO. — NA NAROCBE BREZ ISTODOBNE VPOŠILJATVE NAROCNINE SE NE OZIRAMO. — UPRAVNIŠTVU BLAGOVOLITE POŠILJATI NAROČNINE, REKLAMACIJE, OZNANILA, T. J. ADMINISTRATIVNE STVARI.

Pred 14. majem 1907.

Bliža se dan odločitve. Zgodovina dokazuje, da se razvoj človeštva vrši korak za korakom, da napredek ne pozna skokov. Vsem onim pojavom v zgodovini, ki so bili dozdnevno hiter in velik napredek, sledila je vedno doba reakcije; konečen uspeh v napredku pa je bil tak, kakor bi se mogel pričakovati po navadnem, naravnem razvoju, ki bi se vršil brez vsake revolucije polagoma korak za korakom.

Pridobitev splošne volilne pravice je za avstrijsko zgodovino brez dvoma začetek nove ere; toda pri prvih volitvah ta nova pravica gotovo ne bo še prišla do popolne veljave. Oni, ki so vstopili na novo v vrste volilcev, so po večini premalo pripravljeni na to pravico, niso zreli zanjo, in je ne bojo znali v svojo korist uporabljati. To velja posebno za nas Slovence.

Saj niti naša inteligenca pogosto ne ve, za kaj da gre v politiki, in le iz tega dejstva si moremo tolmačiti, zakaj da je mogoče tako brezmejno politično izkoriščanje, kakor je v navadi pri naših strankah. Le tako razumemo, da se smejo uporabljati v volilnem boju pri nas sredstva, kakor nikjer drugod in da presega pisava naših vodilnih listov vse meje resnosti, dostojnosti in resnicoljublja. Prišli smo tako daleč, da se celo naši narodni nasprotniki poslužujejo istega podlega načina pisave, kjer nameravajo pridobiti za svoj namen — Slovencev. Prišli smo tako daleč da se imenuje perfidnost, puhlost i. dr., ako se drzne pisati kak list v dostojni obliki skromno resnico.

Današnji volilni boj bide se po listih, na shodih in v agitaciji v tonu „Slovenskega Naroda“, glasila slovenske liberalne stranke. Ta list je vpeljal tak ton v naše časopise, leto za leto se je izpopolnjeval v njem in dospel je do skoro nedosegljivega vrhunca. Ker je bil dolgo časa vodilen list, je umevno, da se kaže njegov vpliv skoro pri vseh ostalih slovenskih časopisih; vse to pa je bila prvotno le reakcija na njegovo pisavo. V zadnem času pa kaže samega sebe. Ni torej čudno, da se je že marsikateremu mislečemu Slovencu, ko je bral „Narod“, rodila skrta, srčna želja, naj bi bil naš zatiran in zaničevan jezik še manj poznan in za naše sovražnike in prijatelje v drugih narodih nerazumljiv, da bi saj ne izvedeli, za kake ideale nam gre in s kakimi sredstvi se zanje bijemo.

Najljutejši boj se bide za Ljubljano. Že iz tega golega dejstva sledi, da je izid volitve tu dvomljiv. Poznamo mnogo volilcev, ki se še do danes niso odločili, koga naj volijo. Po večini so to sami resni, misleči možje, ki bi radi krenili na najboljšo pot. In ravno za resnega je odločitev težka.

V novem parlamentu šlo bo v prvi vrsti za velike močne skupine, ki se bodo sestavljale zopet iz manjših skupin po principu skupnih interesov. Ker bo tudi pri manjših skupinah glede uspehov, ki se jih more doseči, odločevalo v prvi vrsti število poslancev, je lahko umevno, da posamezna oseba ne pride skoro prav nič v poštev. Glede Ljubljane pridejo v poštev kandidatje treh slovenskih strank. Če prodere kandidat S. L. S., se pomnoži za enega člana slovensko stranko, ki je najmočnejša, kar jih je še kdaj bilo. Če bo izvoljen socialni demokrat je umevno, da pristopi socialno demokratični skupini, ki po svojem programu ni nasprotna Slovincem, kakor sploh nobeni narodnosti kot taki. Če bo izvoljen liberalce, bo skoro gotovo osamljen; če se pa priklopi kaki skupini, izročen bo velikanski večini na milost in nemilost. Tudi če bi bil sposoben, ni pričakovati posebnih uspehov njegovega delovanja.

Pri mnogih volilcih ta razmotrivanja glede uspehov, ki se dajo doseči potem ali onem poslancu, sploh ne pridejo v poštev; odločujejo namreč principijelna vprašanja. Glede klerikalne in socialno-demokratične stranke si je z ozirom na principijelne točke gotovo vsak na jasnem; vse drugo je pa glede „narodno-napredne“ stranke. V ljubljanski inteligenci posebno jih je mnogo, ki sicer niso njeni navdušeni privrženci, ki bi pa glasovali za njegovega kandidata, to pa samo zaradi firme „narodno-napredna“. Narodna je seveda, ker so njeni pripadniki v veliki večini Slovenci, da pa je že z Nemci paktirali proti Slovincem, je vsem znano.

V besedi „napredna“ je izražena velikanska laž. Ne da bi s tem trdili, da nima tudi nekaj naprednih pripadnikov; njeno delovanje, sistem, ki vlada v njej, njeni voditelji, sploh oni, ki pri stranki odločujejo, vse to je skrajno nazadnjaško. Pravi naprednjaki, ki so njeni pristasi, ne pridejo niti do besede, še manj pa do kake veljave. Napredek naroda je gospodarska povzdiga vedno širših krogov naroda na podlagi višje izobrazbe, torej obenem socialno delo. Ali ima naša liberalna stranka zabeležiti le en rezultat v tem smislu? Gospodarska po-

vzdiga njenih prvakov in njihovih potomcev s pomočjo lahkih, dobrih, če tudi včasih kumulujočih služb in sinekur, to je menda narodno-napredno delo.

Ali morda tiči v antiklerikalizmu njena naprednost? Njena deviza „boj farjem“ in rafinirano nespametna polemika v njenem, od nje same nepriznanem glasilu, imeli sta ravno nasproten učinek. Klerikalizem se je baš zaradi tega razvijal in napredoval, dospel je do vsemoči; od „napredne“ stranke pa so odpadali mož za možem in nazadnje so ostali samo oni, ki jih je zredila, nekateri, ki so tako zaslepljeni, da ne vidijo, kaj se vrši okolo njih, in malo številce onih idealistov, katerim zadostuje že samo ime „naprednosti“.

Stranka, katere glavno delo je bilo zgolj razdirajoče, se razdira sama. Vsak poizkus, podpirati to trhlo, razpadajočo stavbo samo zavlačuje naraven proces. Čimpreje se razruši, tem prej bomo mogli zidati na njenem mestu novo, boljšo stavbo.

Edino ona še ovira razvoj stranke, ki hoče biti slovenska stranka dela.

Slovenski liberalizem in predstoječe volitve.

Zastopnik meščanskega liberalizma Anglež John Stuart Mill je dejal nekoč, ko je zagovarjal načelo splošne in enake volilne pravice med drugim sledeče: „Nobena volilna naprava ne more zadostiti, kjer je le en sam človek ali en sam družbeni razred izključen od volilne pravice, temveč biti mora volilna pravica dostopna vsakemu odraslemu človeku.“

Ko je bila predložena bivši zbornici volilna reforma po načelu splošnosti in enakosti, so bili med prvimi, ki so se dvignili proti temu predlogu, zastopniki slovenskega meščanskega liberalizma: dr. Tavčar, Ivan Plantan, Andrej Ferjančič in Oskar Gabršček.

Toda recite danes liberalnim zastopnikom, da so proti splošni in enaki volilni pravici. S kako odločnostjo in srditostjo se branijo tega očitka, in dobe tisoč izgovorov za svoje obnašanje napram volilni reformi, tisoč dokazov, da so oni že od nekdaj najbolj demokratični. Ti izgovori imajo le to slabost, da nikogar ne morejo opravičiti in njih dokazi trpe zopet na tem, da ničesar ne dokažejo.

LISTEK.

Dve leti pri Čukcih in Korjakih.

Potopisna črtica. J. Enderli.
(Dalje.)

Viharnega večera v novembru, ko je bila zbrana že vsa naša družba v jurti pri čaju, so pričeli naenkrat psi naše vasi silno lajati. Gotovo nas je kdo posetil, vsi skočijo na noge, da pogledajo, kdo prihaja. Kmalu zaslišimo od nekod glas „Čavčev“ t. j. jelenski Korjak. Nedolgo za tem zleze nekdo skozi luknjo na stropu v našo kočico.

„Me-ki?“ (kdo?) vpraša naš gospodar. „Uma Vuveltaj“ (jaz, Vuveltaj) je odgovoril počasi in premišljeno naš posetnik.

„Ka-ko“ (medmet začudenja, nekaj naš „a“) vzklikne naš gospodar.

Posetnik sede nato nemo poleg svojega prijatelja na kožo odprtega pologa. Ne da bi zinil besedico, si prične sezuvati svojo mokro obutal. Na ta način sta se pozdravila dva prijatelja, ki se že leto dni nista videla.

Ko sezuje gost svoje škornje in si posuši noge, kar se je zgodilo vse tiho, z občudovanja vredno mirnostjo in malomarnostjo, mu nalijejo čaja, ki ga je srebral čašo za čašo, dokler mu ni pričel curljati pot v potoku raz čelo

in potem še dalje po njegovem temnorjavem, zamazanem obrazu.

Medtem ni izpregovoril nobene besede. Ko se je napil čaja, ja začel slačiti svojo kožuasto srajco. Iz prepotnega telesa so puhteli oblaki goste smrdljive pare. Posetniku je to očitno dobro delo. Globoko je zasopel in razvzljajal se mu je jezik. Prijatelja se pričneta razgovarjati o lovu, o jelenih, o stvarih, ki jih hočeta zamenjati itd. V kratkem je bila kupčila sklenjena.

Enolično je življenje Korjakov, brez prememb. Zato se ne smemo čuditi, če včasih tako nepremagljivo zahrepeni po kaki premembi, kar bi bilo drugače, nego njegovo enolično življenje. Radi sanjarijo in odtod tudi njih nekrotljiva strast do opojnih pijač, ki jih napravijo vesele in jim vzbujajo tako prelestne sanje. Vprašaj ga, zakaj ljubi alkohol tako neizmerno in odgovori ti v srce segajočem, strast izdajajočem glasu: „Razveseli me, tako nepopisno me razveseli.“ Korjak ne pozna notranjih veselih občutkov; vzbudi si veselje le na umeten način.

Alkohola pripeljejo v te severno od Gišige ležeče kraje jako malo. Ali Korjak si napravi s pomočjo raznih jagod vsakovrstne opojne pijače. Poleg teh imajo še neko posebno stvar, s katero se zastrupljajo liki z alkoholom: gliva mušnica. Mušnice zbirajo žene na jesen, posuše jih in shranijo za zimo, o priliki svečanih trenutkov.

Na povelje moža poišče žena iz stare usnjene malhe, kjer je bilo vse polno najrazličnejših drobnarij, v umazano usnje oviti zavoj. V njem so bile posušene mušnice. Nato sede poleg obeh možkih in prične zvečiti nekaj komadov gliv. Ko jih dobro segrize, jih vzame zopet iz ust in jih med rokmi zvije v svalke. Mušnica ima namreč silno neprijeten okus, ki sili človeka k bruhanju, zato jo tudi vsak, ki jo meni zavžiti, izroči kakemu drugemu v zvečitev. Svalke potem zavžije naenkrat, kakor pri nas zdravila, ki jih imenujemo pile. Komaj napravi žena tak svalek, hitro ga pogoltno eden izmed mož na prav tečen način: z nepopisno umazanimi prsti — Korjak se sploh svoje žive dni ne umije — ga potisne globoko doli v goltanec.

Že po četrtem zavžitem svalku se prično javljati nasledki zastrupljenja. Izraz v očeh postane divji (ne steklen, kakor pri vinjenih), njih svit postane bleščeč, roke se mu prične nervozno tresti. Gibal je mehnično, brez volje, kakor da ni več gospodar delov svojega telesa. Zavesti pri tem nista izgubila. Nekaj minut zatem se loti obeh težka omotica in pričela sta tiho, enoglasno prepevati pesmi, katerih vsebina se je n. pr. glasila tako: „Ime mi je Kuvar, zdaj sem vinjen; veselo mi je v srečo zato hočem še več gliv...“

Petje je postajalo živahneje in glasneje. Vmes sta kričala včasih nerazumljive besede, izraz v očeh je postajal vedno bolj živalsko divji. Roke in noge so se tresle vedno

Kako so nastopali slovenski liberalci v parlamentu napram vprašanju volilne reforme? Starokopitneži do kosti, nazadnjaki po celem mišljenju, so vedno upali, da z volilno reformo še dolgo ne bo nič, zato se tudi za vse predpriprave niti zmenili niso, češ, iz vsega itak ne bo nič. Izprva je bila res večina zbornice proti reformi, ali iz strahu pred ljudstvom so se vdajali poslanec za poslancem. Iz prejšnje manjšine, ki je zagovarjala novo načelo, je nastala naenkrat imponujoča večina. Splošni in enaki volilni pravici se kmalu ni nihče upal nasprotovati javno, ker se je bal ljudske sodbe. Zato so ruvali proti njej na skrivnem.

Vstali so slovenski liberalci in iztaknili, da je volilna reforma slovenskemu narodu v narodnem oziru silno škodljiva. „Rajši ničesar, kakor tako volilno reformo“ so pisali v svojem glavnem glasilu „Sl. N.“ in za njim so se postavljali na to radikalno stališče vsi prvaki. S tem pa niso trdili nič drugega, kakor da je korupcija, prejšnjega na predprave se opirajočega volilnega zistema v narodnem interesu Slovencev! Slovenski liberalci so bili tako drzni, da so zamenjavali interes svoje klike, interes svoje uprav zginjajoče manjšine ljudstva z interesom celega naroda, mesto da so pomislili, da je ravno v interesu našega naroda treba zahtevati splošno in enako volilno pravico, kajti naroda ne reprezentuje samo nekaj privilegirancev in prvakov, ampak narod tvorimo vsi stanovi in narodno delo moremo imenovati samo to, kar koristi vsem stanovom.

Ko so liberalci uvideli brezupnost ustavljanja splošni in enaki pravici s tem, da so zagovarjali privilegije, ko je prazno odmeval po zbornici dr. Tavčarjev projekt o posebni „delavski kuriji“, ko tudi s svojo pluraliteto ni prodrli, so ubrali druge strune. Njih vsa vzgoja, naziranje, srce in misli žde naravnost v načelu političnega jerobstva: mi prvaki bomo in hočemo misliti za ostalo ljudstvo. Toda tega si glasno več povedati niso upali, zato so maskirali svoje sovraštvo politični enakopravnosti tako: mi smo za splošno in enako pravico, ali nasprotujemo samo obliki sedanje volilne reforme, temveč mi hočemo absolutno splošnost in enakost. Kaj so storili s tem? Zahtevali so nekaj tacega, kar ob tedanji sestavi zbornice ni bilo mogoče doseči pod nobenim pogojem. To so liberalci dobro vedeli, zato so to nemožnost zahtevali, da na ta način maskirajo svoje pravo naziranje. Ker se odkrito niso upali nastopiti proti reformi, so storili pa krinko najradikalnejšega demokratizma.

Tudi vzlic onemoglim poskusom s strani zastopnikov slovenskega meščanskega liberalizma, katerim so prav zvesto sekundirali razni veleposestniški grofje in baroni, je prodrlo načelo splošne in enake volilne pravice? Kaj so storili nato naši liberalni voditelji? Umaknili so se v zasebno življenje, da prežive v pozabnosti svoje zadnje dni, kakor razni premagani vojskovodje in v velikih bojih podlegli politiki? So razumeli in spoznali tok časa, ki ga prej tako dolgo niso umeli?

V prvih trenutkih po porazu je bilo videti, kakor da so pripravljeni skleniti. Toda kdaj smo še videli, da bi minula oholiča njegova ošabnost? Ako ni šlo na prejšnji način, pa hočemo priti drugače do svojega namena. Kaj nam je politično vprašanje, kaj prepričanje? „Vse to se menjuje, človek pa ostane vedno isti“. Po tem principu se je izvršila tudi reorganizacija liberalne stranke na Kranjskem in Goriškem, toda kaj se je na stvari izpremenilo? Isti ljudje naj postanejo čez noč drugačnega političnega naziranja? Očitati so svoj čas S. L. S. demagoštvo, češ da je premenila samo ime in program, vse drugo pa je pri njej ostalo isto. In glej: tudi liberalci niso storili drugega. Spisali so nov program, ki so ga posneli in znesli z vseh vetrov, in ta program naj pomenja zdaj reorganizacijo stranke.

Gabršček v Gorici si trka na prsi, mi smo prava ljudska stranka. Hribar v Ljubljani, ki je zasedel stol, s

katerega se mu je umaknil dr. Tavčar, hodi po vseh zakotnih gostilnah, da na ta način demonstruje svoj demokratizem. Kako velikih učinkov ni res volilna reforma tudi za naše liberalne voditelje!

Toda vse to ni drugega nego metamorfoza: svoje politično naziranje prekrojiti tako, kakor upajo, da jim bolje nese. Gabršček še nikdar „ni bil nič samosvojega, vedno je stopical po korakih drugih. Zdaj se je lovil za dr. Tumo, zdaj za dr. Tavčarjem. Hribar je prav taka primera nesamoniklosti: premalo moški in pogumen je, da bi se odkrito izjavil, zato se lovi za raznimi brezpomembnimi frazami v strahu, če bi se odkril, bi ne vihralo v zraku drugega nego prazna suknja.

Odločno se zavarujemo, da izvirajo ta razmotrivanja o našem meščanskem liberalizmu vobče in o njegovih trenutnih voditeljev na Goriškem in Kranjskem posebej iz kakršnegakoli osebnega antagonizma; ne govorimo o osebah — ta boj prepuščamo lokalnim strankarskim listom — ampak o tipih, ki so v slovenski politiki mogoči. Smelo in v prepričanju trdimo, da nima n. pr. Gabršček količkaj višje politične izobrazbe, nobene iniciative, nobenega razuma za socialne in resnično narodne potrebe. Ako ostalih imen liberalnih prvakov imenoma ne navajamo, se zgodi samo zaraditega, ker velja za njih vse naša gorenja sodba. Saj imamo imena, ki jih je treba samo izreči, in pred tvojimi očmi vstane prav določen tip zastopnikov naše liberalne naprednosti. Ime ti pove vse: figovstvo, smešnost, neznanje, frazerstvo, klikarstvo, koristolovstvo itd.

Ko je potoval lani nemški publicist Hugo Ganz po Poznanjskem, mu je dejal eden izmed poljskih političnih pisateljev: „Najbolj kuriozno, kar sem videl do sedaj, je razlika med nemško literaturo in resničnim nemškim življenjem. Literatura je humana, toleratna in liberalna, življenje pa je oskosrčno in illiberalno. Vaši pesniki so svetovljani, vaši ljudje pa so malomeščani. Nimate nikake individualne samozavesti, v vas tiči le stanovska in kastrovska zavest...“

Te besede so napisane kakor na kožo našim prvakom. Vzemi v roke kak spis očeta slovenskega liberalizma, dr. Tavčarja in vsaka vrsta se kar topi svobodomiselnosti in prostosti. In vsi ostali prvaki se naslanjajo ob teh spisih, navdušujejo se za nje, obožavajo tako svobodomiselnost — ali vse to poznajo samo na papirju. Kakor se igrajo klerikalci z vero, tako delajo liberalci z naprednostjo. V resnici pa so največja nevarnost veri ravno klerikalci agitatorji, in največji dejanski nasprotniki naprednosti ravno liberalci.

Ker so v terek volitve, se bližajo seveda ljudstvu, kajti vsak kandidat ima zdaj potrebo velikega števila glasov. Oni, največji nasprotniki resnične naprednosti se niso sramovali razgrniti nad seboj zastavo — svobodomiselnosti. Vse torej samo sredstvo, in nič samonamen; vse samo svrha, nič cilj; vse vada in beseda nič resnice.

Vprašaj jih, kaj mislijo o kmetskem stanu: mi smo prijatelji kmeta; vprašaj jih, kako mislijo o delavcu: mi podpiramo radi njih težnje; kaj o šoli, kaj o učitelstvu, kaj o obrtništvu, kaj o tem in onem: o vsem dobiš polno obljub. Vprašaj jih, kako mislijo o našem narodnem vprašanju in s kakimi sredstvi menijo rešiti to vprašanje, ti govore, da razume Ivan Hribar vse slovanske jezike... Za hrptom pa se ljudstvu smejejo v pest. V spominu je morda epizoda govora v prid slovenskemu vseučilišču. Eden slovenskih literatov jo je verno opisal.

Vsi ti hodijo k nam in prosijo za glasove! Kdo jih jim da? Čegar pregled sega tako daleč, da pregleda vso to neodkritosrčnost volilne mahinacije z njih strani, komur ne zapira oči kak megljen fantom — vsak tak se mora v resnici studom odvrniti od takih strank.

bolj in pričelo se je tresti tudi gornje telo. Tako je bilo kakih deset minut. Naenkrat je obsla jelenskega Korjaka in kmalu za tem i njegovega prijatelja besnost. Kakor dva obsedenca planeta s svojih sedežev in zahtevata bobnu podobne priprave: napeta koža na bobnu, ki jih ima vsaka rodbina v verske namene. Žene jima prineso takoj dvoje bobnov. In oba pričneta zdaj plesati na nepopisen način. Vmes pojeta, zbijata na boben, dirjata po jurti semintja, ne oziraje se na stvari, ki stoje na potu. Divjanje je uprav oglušujoče. Prej ne jenjata, dokler nista izmučena do popolnosti. Kakor mrtva se zgrudita na tla, zaspita v trenutku. In v tem težkem spanju jima leze slina iz ust in žila je bila nenavadno počasi.

Ravno to spanje je najbolj slastno, ker mine v preširnih sanjah. Sanje so zelo čutne in pohotne; kar si želita, se jima v teh sanjah izpolni.

Po preteku kake pol ure se prebudita oba precej istočasno. Posledice zastrupljenja pojenjavajo, vrača se jima spomin in pamet, ali hoja je še vedno negotova in zdrzujoča. Pa kmalu se pokažejo zopet nasledki strupa: divje razgrajata kakor obsedena; strast je le to pot nekoliko manjša. Zopet zaspita, zopet se prebudita in nato se isti napadi obsedenosti ponavljajo, samo vedno slabši. Gotovo bi v nekaj urah učinki strupa popolnoma prenehali, da se nista poslužila zopet novega sredstva v svrhu omoštenja. Zdi se, da se izloči strup mišnice v urinu. Kdor

zavžitne pije potem svojo lastno vodo, mora ta nanj ravno tako vplivati, kakor prej svalki. Ker je v teh krajih mušnic le zelo malo, zato jih Korjaki visoko cenijo. Vsled tega se jim pa tudi zdi škoda, ne porabiti urina, ki ima v sebi takega strupa.

Tako sem videl ženo, ki je dala prvemu, ki se je prebudil, majno kositerno posodico, v katero se je le-ta oprostil svoje vode vpricho nas vseh. To posodo vporabljajo izključno le v ta namen. Korjak jo vzame s seboj tudi tedaj, če gre na potovanje. Vinjeni (pravzaprav zastrupljeni) postavi nato posodico poleg sebe. Urin je bil topel in iz njega je puhtela gosta para. Ko opazi njegov drug, ki se je baš prebudil, urin svojega prijatelja poleg sebe, nagne posodico k ustom in brez obotavljanja izpije nekaj požirkov puhteče tekočine. Temu vzgledu je sledil nato še njegov prijatelj in pri obeh so se zopet pojavljali že opisani simptomi zastrupljenja. Vedno sta pila še več urina in vedno isti učinki. Celo noč se se ponavljali ti besni prizori in šele na večer prihodnjega dne sta prišla oba Korjaka k svoji popolni zavesti. Kolikor je ostalo urina, so ga vestno shranili. Nikdar se ne zgodi, da bi pustili trohico take tekočine nevporebrljene.

To je največje vzradovanje, najveselejša zabava, ki jo pozna Korjak. Sicer ima rajši alkoholske pijače (tu je dobiti samo 95% čisti špirit, ki ga pijejo mnogi brez vsake primesi z vodo), ker so bolj primerne in enostavne

Spoznava se sam!

(Dalje.)

19. § državnega temeljnega zakona se glasi: Vsi narodi v državi so enakopravni in vsak narod ima nedotakljivo pravico, da brani in goji svojo narodnost in svoj jezik (materino besedo). Država prizna ravnopravnost vseh deželnih jezikov v šoli, uradu in javnem življenju.

V deželah, kjer je več narodov, naj se javne šole tako uravnajo, da dobi vsak narod potrebne pripomočke, da se izomika v svojem jeziku, ne da bi se silil, učiti se drugega deželnega jezika.

Oglejmo si nekoliko natančneje, kaj je vendar povedano z gorenjimi besedami.

Vsi narodi v Avstriji so enakopravni, to se pravi, da imajo Slovinci v državi vse tiste pravice, kakor Nemci in vsi drugi narodi.

Pred vsem se prizna tudi Slovincem nedotakljiva pravica, da branijo in goje svojo narodnost in svoj slovenski jezik. Nedotakljiva je ta pravica: nikdo v državi, ne glavarji, ne sodniki, ne ministri, sploh nikdo ne more in ne sme Slovincem te pravice kratiti. Kdor jim jo krati, krši državni temeljni zakon; kdor pa krši zakon sploh, spodkopuje temelje državi, je zločinec, ter se mora kaznovati. In kaznovati se morajo tudi oni, ki kršijo ta zakon!

Dalje imamo Slovinci po vseh deželah, koder naš rod biva že več kot 1300 let, to je po Koroškem, Štajerskem, Kranjskem in vsem Primorskem, v šoli, po vseh uradih, (glavarstvih, sodiščih, davkarijah, finančnih oblastvih, poštah itd.) in v javnem življenju vse tiste pravice kakor Nemci, oziroma Italijani.

Torej bi po imenovanih deželah Slovinci morali imeti vsa izobraževališča slovenska, vse šole slovenske, nižje in višje; vsi predmeti v njih se morajo po tem zakonu poučevati v slovenščini; kajti omogočeno nam mora biti, se izomikati popolnoma v slovenščini, in nikdo nas ne sme in ne more siliti, učiti se katerega tujega jezika (nemščine in latinsčine).

Vsi uradi (davkarije, sodišča, glavarstva sploh vsa oblastva) morajo po teh deželah s Slovinci občevati v slovenskem jeziku, imeti povsod slovenske napise, slovenske tiskovine, — in seveda imeti slovenščine zmožne uradnike.

Slovenščina je nadalje ravnopravna z drugimi avstrijskimi jeziki v javnem življenju sploh: po teh besedah imajo Slovinci po vseh napravah ki imajo služiti javnosti, (kakor so ceste, posebno pa železnice, pošte, tramvaji i. p.) vse tiste pravice, kakor vsaka druga narodnost; — Slovence se ne sme nikjer zapostavljati zato ker je Slovenec; slovenščina se v javnem življenju nikjer ne sme prezirati, napisi pri vseh teh napravah na Slovenskem morajo biti slovenski, ker imajo iste naprave po naših deželah v prvi vrsti služiti Slovincem.

Bistvena vsebina § 19. dež. temelj. zakonov je s tem razjašnjena. Ta zakon je po vsem tem podlaga, temelj našega narodnega življenja in razvoja v okviru avstrijske države, temelj položen že pred 40. leti.

Oglejmo si sedaj, kako se ta zakon dejanski izvršuje, kako se je naš narod ob veljavi tega zakona tekem 40. let razvil, t. j. v kakšnem položaju je sedaj, kakšna je danes naša ravnopravnost v uradu, v šoli, v javnem življenju, kako nas upošteva in spoštuje državna oblast, kako vsa javnost sploh.

Začnimo pri naši Kranjski, osrednji deželi vseh Slovencev. Kako postopa pri nas na Kranjskem c. kr. deželna vlada in vsi drugi uradi s Slovinci?

za opijanje, ker po mušnici bije srce zelo močno in več dni sili človeka k bruhanju, pa tudi smrtni so včasih učinki te glive.

Mušnica pa igra po naziranju teh prebivalcev to lastnost, da odpre človeku bodočnost. Alkohol te lastnosti nima. (Sledi.)

Tuji dom.

Novela. — Spisal M. R. P.

(Dalje.)

Potem se je zopet sklonil, oprl komolce ob kolena in zakril z rokami obraz.

Okrog poldne je prišla iz bližnjega trga sodnijska komisija, ogledala mrliča, potem pogorišče in popisala vse dogodke. Še preden je odšla, je prišel odvetnik Kimež, pokropil starega Mirtiča in izrazil mlademu sožalje. Njegov obraz je izražal nekako grozo in roke so se mu tresle.

„To je nečuvno“ — je rekel — „grozno! To je dogodek, ki se dogodi komaj vsakih tisoč let enkrat.“

Nato je poiskal Berto in izrazil tudi njej svoje sožalje.

„Kaj imate na roki“ — jo je vprašal, ko je videl obvezo — „kaj se vam je pripetilo.“

„Nič“ — je rekla popolnoma mrzlo in gledala mrtvo predse.

„Pri nas je strašno, kaj?“ — je vprašala zatem in na njen obraz je legel skoro cinizem.

Njen organ, uradni list, namenjen širokim masam kranjskega prebivalstva, od katerega je okroglo 480.000 Slovencev in le 28.000 Nemcev, „Laibacher Zeitung“, je nemški!

Že to dejstvo samo na sebi je v kričečem nasprotju z zgoraj opisanim državnim temeljnim zakonom: c. kr. vlada slovenske dežele ima nemško glasilo in to ves čas ustavne dobe, v kateri velja drž. tem. zakon!

In kako postopa c. kr. dež. vlada v tem svojem organu? Na prvem mestu prve strani je vedno „Amtlicher Teil“; ta je vedno samo nemški!

Ako c. kr. dež. predsednik prosi za kakšne ponesrečence (v daljšem članku), stoji isti na drugem mestu, in sicer najprej nemški, potem slovenski tekst. Pravi uradni list, „Amtsblatt zur Laibacher Zeitung“, ki ima objave c. kr. deželne vlade Kranjske in drugih c. kr. in avtonomnih uradov, pa je navadno na zadnjih straneh.

Kakšna je ravnopravnost slovenščine v tem „Amtsblattu“ se lahko vsakdo sam prepriča, komur je „Laib. Zeitung“ na razpolago. Da dobi tudi širše slovensko občinstvo pojem o tem našem kranjskem „Amtsblattu“, in kako se v njem dejansko izvršuje jezikovna enakopravnost, podam mu v naslednjem nekatere podatke o istem v 51 slučajih (iz letnika 1902).

Iz teh 51 števil uradnega lista imam zabeleženih 16 samonemških in 21 nemško-slovenskih objav c. kr. deželne vlade, oziroma c. kr. dež. predsedništva. Samo nemški so razpisane štipendije (ustanove za medicine, ustanove za plemenite gospodične in dve doti (Austattungen); dalje razpis licitacije za dodajo gramoza ali prodeca za državne ceste na Kranjskem in licitacije za oddajo del, ki se imajo izvršiti na državnih cestah stavbenega okrožja ljubljanskega, štirje izkazi o stanju živinske kuge na Kranjskem, in pet razpisov služb pri različnih uradih državne uprave na Kranjskem.

Pri nemško-slovenskih razglasih gorenjega urada si nisem vedno vsebine prepisal; v kolikor jo imam zabeleženo, je sledeča: razglas glede naborov, — glede uvažanja parkljate živine (Klanentiere), o svinjski kugi (teh obojih je največ), oklic za pogorelece v Srednji vasi, o živinski kugi, o pripravi na Kranjskem, o tečaju za babice z nemškim učnim jezikom, razpis novih volitev za Kranjsko zdravniško zbornico, razpis komisije radi neke ceste pri Jesenicah.

O kakšnem absolutnem načelu c. kr. deželne vlade pri uradnih razglasih (razpisih) v jezikovnem oziru se na podlagi gorenjih 37 slučajev ne more izreči nobena sodba, in po mojem osebnem prepričanju ga c. kr. deželna vlada na Kranjskem tudi nima, k večjemu edino to: slovenščino rabiti kolikor mogoče malo. Dež. vlada rabi (po gorenjih zgledih) slovenščino le takrat, kadar se obrača tudi na nižje sloje ljudstva, (ali ako hoče kakšno babico nemški izšolati!).

Ena izjema je razpis volitev za zdravniško zbornico, kateri se tiče le akademično izobraženih državljanov; a tu se gre za volitve in za te se menda rabijo na Kranjskem vedno še dvojezični razglasi. — A značilno je zopet to, da se v gorenjem volilnem razpisu vsakršna volilna skupina v nemškem in slovenskem jeziku v popolnem obsegu posebej navaja, dasi ne obsega nič drugega, nego imena zdravnikov. V razglasih o živinski kugi pa so oni kraji, iz katerih se živina ne sme (ali sme) uvažati, navedejo vedno le v nemški „Kundmachung“-i, na katero se pri slovenskem razglasu vedno sklicuje, dasi so v slovenščini krajevna imena mnogokrat vsa drugačna od nemških.

Kranjska deželna vlada se torej obrača od naroda na Kranjskem tudi v slovenskem jeziku le takrat, kadar ga spomni njegovih dolžnostij, posebno nasproti državi, ali hoče od njega denar in v slučajih, o katerih ve, da bi še

celo pri naši zaspanosti in površnosti v političnih zadevah nastal prevelik vrišč v slovenskem taboru, ako bi slov. popolnoma prezrla.

V onih slučajih pa, kjer se nudi posameznim državljanom kakšna ugodnost, kjer je upati kaj zaslužka (dobička), (pri razpisih štipendij, državnih služb, pri razglasih licitacij i. p.) in kadar se obrača le do omikanejših in imovitejših posameznikov, takrat se poslužuje c. kr. deželna vlada kranjska pri svojih uradnih razglasih **edino le nemščine**.

Nenavadna, čudna je logika v teh dejstvih! Nižjim širokim masam slovenskega naroda, katere vobče zapostavljanja svojega materinega jezika ne občutijo tako globoko, tako bridko, in ki tudi ne pridejo tolikokrat v položaj zapostavljanja slovenščine videti, doživeti, tem masam prizna navadno c. kr. dež. vlada v svojih razglasih jezikovno ravnopravnost; imovitejšim, omikanejšim in najomikanejšim Slovincem, ki so po svojem premoženju zmožni poganjati se za kakšna, dobiček obetajoča javna dela, oziroma po svojih študijah opravičeni potegovati se za javne (državne i. p.) službe, pa v tozadnih svojih razglasih jezikovno enakopravnost dosledno odreka! In vendar omikanece to zapostavljanje svojega jezika, svoje narodnosti dosti hujše občuti, nego manj izobraženi!

Ali pa morebiti Slovenec s tem, da ima več premoženja, s tem, da si je pridobil višjo omiko, izgubi nekaj svojih državljanskih pravic, jezikovno enakopravnost? — Ali naj ravno on zamori v sebi vsa ona plemenita čustva, ki jih imenujemo domoljubje, ljubezen do svojega naroda, ljubezen do materinega jezika, kojih gojenje mu je po drž. temelj. zakonih zagotovljeno, zajamčeno in koja se pri omikanih, narodih vsega sveta tako visoko cenijo ravno dan današnji, — tako skrbno gojijo pri vseh slojih vsakega omikanega naroda?!

Zakaj se omikanemu (imovitemu) Slovencu v nasprotju z državnimi temeljnimi zakoni dejansko odreka, kar se priznava nižjim, manj omikanim slojem?*

In tako ne postopa le c. kr. deželna vlada, marveč skoro vse javne oblasti na Kranjskem, v kolikor se njih postopanje da zasledovati iz uradnega lista.

Samo nemške objave (2) sem dobil c. kr. hidrografičnega deželnega oddelka za Kranjsko, in sicer „Laibacher Zeitung“ z dne 24. januarja 1902: išče se pomožni uradnik s 3 K dnevne plače in „Laib. Zeitung“ z dne 27. novembra 1903: napoveduje se dražba raznih rečij v Litiji, na Ježici in v Ljubljani.

To poslednje pa vendar zanima tudi širše kroge, tudi takšne, ki nemški ne znajo. S čim pa se torej opraviči samonemški razpis? — Na drugi strani pa ima c. kr. dež. komisija in c. kr. krajni komisar za agrarne operacije dosledno samo dvojezične razglase!

Odkod ta razlika? — Ali res v tem oziru lahko pri nas vsak uradnik postopa popolnoma samovoljno, brez ozira na zakone, na pravico in pravičnost?! (Sledi.)

* In Vi, boljši krogi slovenski, Vi to nezakonitost, to kratenje zajamčenih državljanskih pravic tako nemo in vdano prenašate? — Le tuintam se sliši kakšen ponižen vzdihel! — Sokrivi ste te krivice, ki se godi dan na dan slovenskemu narodu; kajti ne nosi vedno vse odgovornosti oni, ki krivico dela, marveč tudi tisti, ki jo trpi, ako se ne poslužijo vseh dovoljenih sredstev, krivico odvrniti. — Ne dvomim niti najmanj na tem, da bi pri nas ne bilo prišlo nikdar do tako ostudnih oblik narodnostnega boja, ako bi se Slovenci koj od začetka bolj možato in brez vse nepolitične rahločutnosti in obzirnosti dosledno in vztrajno potegovali za svoje zakonite pravice v jezikovnem oziru! — Ne bilo bi danes med nami v narodnem oziru toliko omahljivcev, breznačajnežev in narodnih izdajcev, ne bili bi postali drugorodcem v zasmeh ali pomilovanje!

je malo, sedela na zofi, gledala proti stropu, potem vstala in hodila gorindol po sobi.

„Naj pride kdo popraviti okna“ — je rekla, vstavila se pri mizi in končno sedla. Mirtič je pripovedoval udovi ves dogodek s trdim, a tihim glasom, ki se je včasih nenadoma spremenil in bil podoben joku. Zunaj na hodniku so se začuli od časa do časa koraki, včasih zelo teški in trudni, in menda je bil tisto Jernej, ki je hodil okrog ves prestrašen in pobit. Proti mraku že skoro so prišli nekateri mladi ljudje v sobo, sneli so okna in jih odnesli na hodnik, kjer so jih popravljali in polagali vanje nove šipe.

Pri mrliču spodaj se je bilo našlo proti večeru mnogo kmetov iz bližnje okolice. Sami Mirtičevi dolžniki so bili, posedli so po klopeh ob steni in prižgali pipe. Berač Luka, ki je sedel sicer za vratmi in molil na črn rožni venec z nenavadno debelimi jagodami, se je primaknil k njim in pripovedal o nesreči.

„Jaz sem bil poleg, ko so ubili gospodarja“ — je pravil. „Tisti dolgi ga je, tisti črnobradec. Z gorjačo je udaril, potem je bežal, in jaz sem vrgel za njim palico. Jaz bom pričal, če ne bo nihče drugi!“

Nato je pravil, da je bila pred hišo prava vojska. Vse križem je vpilo, kamenje je letelo v okna in v zid in vmes polena in gorjače. Ko so prišli hlapci s kosami in sekirami, se je tolpa umaknila proti opekarni, ki je bila mahoma vsa v plamenu. Takrat je ustrelil s puško med

Politični pregled.

Ukrajinski kmetje v volilni borbi.

Lahko rečemo, da se kmetstvo ljudstvo nobenega ostalega avstrijskega naroda tako intenzivno ne udeležuje volilne borbe, kakor ukrajinsko.

Dolgo časa je spal ukrajinski narod, katerega živi okrog treh milijonov v mejah avstrijske države, ostalih 25 milijonov pa v Rusiji. Poljska žlahta in z njo združena vlada ukrajinskih Slovanov ga sploh priznati niso hoteli. In še danes nasprotujejo Poljaki svojim rodnim bratom pri marsikateri njih težnji.

Narodno se je probudil najprej krog mladih inteligentov. Izprevideli so položaj, v katerem se nahaja njih narod in lotili so se narodne probude. Dolgo je trpelo, preden so se pokazali prvi uspehi. Ker je ukrajinski narod (drugače tudi maloruski ali rutenski imenovan) po ogromni večini kmetki, je bila agitacija tem težavnejša. Ovirala pa jo je z vso močjo tudi deželna gališka vlada, kjer imajo prvo besedo zopet — poljski žlahtniki.

Kmalu pa se je zaneslo politično gibanje med ukrajinske kmete s tako razsežnostjo, da tega ni bilo več ugonobiti. Izprva je bilo v celem ukrajinskem narodu dobiti komaj dva tri kmete-voditelje, ki so nastopali na shodih. Poznani so bili daleč naokrog. Ali sčasoma se je število kmetkih govornikov in agitatorjev zelo pomnožilo, in mnogo je danes okrajev v Galiciji in Bukovini, kjer vodijo vse politično gibanje kmetje sami brez tuje pomoči. Oni stavlajo gospodarske zahteve, t. j. razdelitev graščinskega, cerkvenega in samostanskega sveta med kmete, zahtevajo ukrajinske šole in ne poljskih, bore se za enakopravnost svojega naroda z drugimi.

Kmetstvo ljudstvo ve dobro, da mu nihče drug ne pribori pravic in ne poboljša gospodarskega položaja, ako se samo ne postavi odločno na noge. Ukrajinsko plemstvo je izdalo svoje ljudstvo v Avstriji Poljakom v Rusiji Rusom, da je dobilo s tem potrjeno plemstvo in zadobilo pravico in oblast nad kmeti. Kmetje se zato v svojem političnem boju ne morejo opirati na drugega, kakor na ono inteligenco, ki je izšla iz njih koč in ki na visokih šolah ni pozabila krivic in gorja svojih očetov. Ta inteligenca tudi kmete pri njih gibanju zvesto podpira.

Po makinaciji poljskega kluba so bili ukrajinski volilni okraji tako sestavljeni, da so ogromno veliki. Dočim pride povprečno en poslanec na 46.335 Poljakov in na enega poslanca komaj 94.748 Ukrajincev. Pa to še ni vse: volilni okraji so s pomočjo umetne geometrije urejeni tako, da je včasih prav dvomljivo, ali si pribori ukrajinski kandidat svoj mandat, ali če prodre poljski, ki ga podpira žlahta, od katere je tudi mnogo kmetov odvisnih.

Izid volilne borbe med ukrajinskimi kmeti je torej zelo negotov. Ali konečno se ne gre toliko za število mandatov in je en dober poslanec več vreden nega deset slabih: mandate lahko vzamejo ukrajinskemu kmetu, njegove prebude pa ne uduše več. Torej je zmaga samo na strani kmeta! Če ne danes, pa jutri.

Maksim Gorjkij in politika.

Nekdanji težak, sedaj slavni ruski pisatelj Maksim Gorjkij, z njegovim pravim imenom Pješkov imenovan, se v zadnjih letih kaj pridno udeležuje političnega gibanja. Predlanskim je bil zaradi nekega manifesta celo več tednov zaprt v ječi Petropavlovsk ob Nevi v Peterburgu. Izdal je mnogo oklicev politične vsebine, naslovljenih deloma na ves civiliziran svet, deloma le na domače politične kroge.

Zadnjega poldruga leta se mudi Gorjkij le v tujini, ker so ga doma policijske oblasti tako ostro čuvali, da

tolpo stari Mirtič, nekdo je divje zakričal, troje ljudij je priletelo, pretilo na glas, črnobradec je vihtil gorjačo in zamahnil. Potem je jata izginila proti hosti gor v noč, proti polnoči so prišli orožniki in gasilci, ki so pogasili do jutra opekarno.

V mraku, ko so se mudili mladi Mirtič, vdova in Berta pri mrliču, sta prišla v vežo dva orožnika in pripeljala v svoji sredi uklenjenega visokega delavca z gosto črno brado.

„Ali je to Andrej Močerač?“ — je vprašal tisti, ki je stal na desni.

„To je“ — je odgovoril Mirtič, in nato se je oglasil iz kota berač Luka.

„Pravi je!“ je rekel. „Jaz bom pričal: Luka Mrazovina! Črnobradec je! Jaz sem bil zraven, ko je udaril z gorjačo!“

Berta se je okrenila in spoznala, da je to tisti delavec, ki jo je pozdravil tisto jutro po poroki in ki se ji je zdel takrat, ko je govoril, kakor tisti narod, o katerem se toliko čita po dnevnih listih, ali tista domovina, ki kliče svoje sinove. Še tisto uro so gledale njegove oči nekako svečano, obraz, obdan od goste črne brade, je izražal nenavadno resnost, vsa zunanost ni kazala zločinca, ampak človeka, ki je storil veliko in koristno delo in je vedel že davno vnaprej, da bo moral zanje trpeti in morda celo umreti nizke smrti. Bodočnost ponižuje, a minuloost dviguje in je slavna in svetla kakor solnce,

Kimež ni vedel tisti dan ničesar odgovoriti, skomizgnil je z rameni in potem odhajal zamišljen in skoro pobit. Pri durih se je ozrl po Berti, nekaj je hotel spregovoriti, njegov obraz je bil poln groze in besede so ostale neizrečene. Okrenil se je počasi in izginil za vratmi. Za njim so prihajali po vrsti vsi znanci iz trga in tudi mnogo tujih ljudij. Zgrazali so se večinoma, samo redki so skomizgnili z ramami in se nasmehnili. Hodili so okrog pogorišča, ogledavali razbita okna in odrte stene in kropili končno mrtvega Mirtiča. Nekateri stari možje so postali ob odru, sklenili roke in molili. Stare ženske so najprej kropile, potem poklekale in molile, nato kropile vnovič in nekako plašne in zamišljene odhajale. Zunaj pred vežo so stale v gruči, gledale po razbitih oknih, po okrušeni steni in tja na pogorišče, ki je stalo ob robu gozda. Črni obžgani tramovi so ležali križema vsepovsod okrog, začrnele napolrazrušene stene so molele v zrak in iz pepela v sredini se je še dvigal dim.

Popoldne je prišla kropit Kimeževa sestra Ana in proti večeru se je pripeljala iz mesta Bertina mati. V sobo, kjer je ležal mrlič, je prijokala, padla pred odrom hipoma na kolona in zakrila z robcem obraz. Molila je polglasno in ihtoč, in ko je opazila tik sebe svaka, je vprašala jokaje po Berti: „Ali je še živa?“

Svak je molče pritrdil in odšel z njo v prvo nadstropje. Berta se je njenih objemov skoro branila, govorila

ni mogel storiti niti koraka, o katerem ti detektivi svojim predstojnikom ne bi poročali.

Najprej je šel v Nemčijo, odtod v Ameriko, kjer ga je prebivalstvo izprva hrupno pozdravljalo in vabilo v svoje hiše. Toda svobodomiselnost je tudi v Ameriki prazna fraza. Kaj je bilo? Gorjkij se je ločil od svoje prve žene in se civilno poročil z bivšo igralko Andrejevno. To mu je amerikanstvo, v prostomiselnih frazah se topeče meščanstvo silno zamerilo: kaj takega javno storiti! Če bi imel Gorjkij z Andrejevno samo skrivno razmerje, mesto druge žene samo metreso: Amerika bi mu odpustila, ker to je v Ameriki nekaj običnega in dovoljenega, ne pa tako, kakor je storil Gorjkij.

Pred nekaj meseci se je vrnil Gorjkij iz Amerike in se nastanil blizu Neapolja. Najuglednejši možje so ga poiskali na njegovem domu, ljudstvo mu prireja po cestah srčne ovacije.

Prvega majnika je bil napovedan v Rimu velik delavski shod, na katerem je imel biti predsednik — Maksim Gorjkij. Tudi govoril naj bi na tem shodu ta mož, kakor je poročal že nekaj dni prej socialistični dnevnik „Avanti“.

Italijanska oficialna vlada pa se je zbalala, ne sicer Gorjkijevega predsedovanja, pač pa njegovega govora. Saj je Gorjkij znan kot ognjevit propovednik in zagovornik svobode — in v Italiji ima v tem oziru tudi vlada mnogo grehov na svoji vesti.

Italijanski ministrski predsednik Gioletti je dejal sicer, da on moza takega glasu in razuma, kakor je Gorjkij, globoko spoštuje, da pozna vse njegove spise, o katerih ne more govoriti drugače nego z občudovanjem — toda velik ljudski shod je prenevarjen, da bi imel na njem besedo tako plamteč mož, kakor je Gorjkij. Zato vlada tega shoda ne dovoli, kajti ljudstvo bi se znalo preveč razgreti in postati dejansko.

Iz strahu pred ljudstvom je torej vlada onemogočila Gorjkemu, da bi povzdignil svoj glas za svobodo svoje domovine, za svobodo slovanstva, za svobodo vsega človeštva.

Kako velikega pomena za vse slovanstvo je politično delovanje Maksim Gorjkige, je znal prav oceniti tudi socialistični poslanec Turati, ko je interpeliral ministrskega predsednika zaradi te najnovejše prepovedi. Dejal je Turati med drugim: „Prepoved je tem grša, ker je vlada dobro vedela, da naj bi predsedoval temu ljudskemu taboru eden najslavnejših mož in pospeševalcev gibanja, ki smatra za svoj veliki cilj osvobodjenje slovanstva.“

Zakaj drugače skušajo razne vlade in razni vladni listi onemogočiti tako gibanje? Ker se boje nove vstajajoče sile slovanstva.

Spor med italijanskimi socialnimi demokrati.

Med italijanskimi socialnimi demokrati so se že davno pokazali razni spori, ki pa so prav zelo teoretskega povoda. Enrico Ferri in Turati sta se že davno prepirala vsak za svoje teoretsko prepričanje in naziranje. Po kongresih v Imoli in Bologni so prišli ti prepiri tudi v javnost. Zašli so v časopisje, ki vsak spor hlastno pograbijo in iz teoretskega prepira napravi osebni boj. Dvoje socialističnih organov Avanti in Azione sta imela v tem boju glavno besedo. Turati je svoje nasprotstvo iz strankarskih ozirov zelo zatajil, zato pa se je oglasil proti Ferriju drug mož: Enrico Leone, vodja sindikatistov, ki se zbirajo za omejenim listom Azione, dočim je osrednje strankarsko glasilo Avanti, ki ga urejuje Ferri.

Ta spor je imel prav značaj krize, ki je nastopila na zadnjem strankarskem shodu minulo jesen. Ferri je

Ko sta orožnika z delavcem odšla, je ležala zunaj gosta megla, ki je ostala vso noč in se drugo jutro že pozno razkadila. Razgnalo jo je solnce, ki je sijalo s skoro poletno toploto. Nebo je bilo jasno in vse gore v daljavi brez megle.

Tisto popoldne so pokopavali starega Mirtiča. Za sprevedom je šla silna množica ljudstva iz bližnjega trga in tudi iz mesta se je pripeljalo mnogo znancev. Spredej za krsto je šla Berta z Mirtičem, ki je tiščal vso pot robcem na obraz in v kapeli na pokopališču, kjer so molili ob krsti starega Mirtiča, polglasno jokal.

Berta je bila napravljena v črno, zagrnjena je bila z gostim pajčolanom in stopala je nekako trudno. Potoma so ji stopile nenadoma solze v oči, ki jih je brisala potem z robcem.

Obšla jo je mahoma globoka žalost, a ne vsled tastove smrti, ampak zato, ker je vplivalo tako čudno nanjo ihtenje matere, ki je šla za njo ob Kimeževi strani, glasno jokanje Nežulje in nekaterih drugih žensk, ki so sledile blizu zadaj, in naposled žalno petje duhovnikov, ki so šli spredaj pred krsto v belih roketih. Zdelo se ji je, kakor bi šli vsi skupaj v grob, umrli bi ta dan po žalostnem življenju, in se tako nikoli več ne vrnili v tisti svet, ki ima tako jasne dni in tako mehke in sanjave večere.

Ko je hotela po sprevedu sestiti v voz, je prišla od strani nenadoma Lina in jo pozdravila. (Sledi).

sicer zmagal nad Leonom s pomočjo Turatija in njegovih pristašev, dosegel je izvolitev svojih privržencev tako v izvrševalni odbor kakor v uredništvo Avantijskega — ali ta zmaga je uprav Pirova.

Italijanski socialni demokrati so imeli pred kakimi osmimi, oziroma desetimi leti nenavadno velik vpliv na celo državno življenje. Oba ministrska predsednika, Zanardelli in Gioletti sta storila skoro vse, kar so socialisti zahtevali. V zadnjih sedmih letih pa gre s to močjo in vplivom zelo nizdolu. Notranji strankarski prepiri so povod temu. Oslabili so moč stranke izdatno. Voditelji sicer vedno menijo, da imajo vse ljudstvo za teboj, a se jako motijo. Pomisliti moramo, da je le gorenji del Italije industrialen, torej le-to tvori jedro stranke. Ali ravno v gorenji Italiji smo opazili lani o priliki volitev v občinske zastoje velikih mest, da so se združili klerikalci in liberalci proti socialistom. Vsled tega združevanja je torej tudi v gorenji Italiji politično vodstvo socialistov v javnem življenju v neprestani nevarnosti. Mnogo slabše so šanse socialnih demokratov po drugih delih Italije. K temu moramo še pomisliti, da je italijanski narod vzlic svojem velikemu demokratizmu skrajno veren, uprav bigoten, vražarski, tako da spominja večsah že na malikovalstvo. Da bi papeži prenehali s svojim, le iz razžaljenega samoljubja izvira-jočega stališča neumešavanja v javno življenje, ker izvira vse javno gibanje po iniciativi kraljevine, ki je papež vendar noče priznat, je prav gotovo, da bi klerikalna stranka na dimenzijah silno narasla. Prišlo bi do slične moči, kakor v — Španiji.

Za vse to so si prvi voditelji socialne demokracije v Italiji zaprli srce in oči. Zato se prepirajo med seboj. Ferri je očital listu „Azione“, da je od vlade podkupljen, ta list je očital zopet Ferriju, da je figar nedosleden itd.

V spominu utegne biti našim čitateljem velika kampanja, ki jo je vodil Ferri proti upravi pomorske oblasti in admiralu Bettolo. Očital je razna sleparstva itd. Pomorska oblast in admiral sta Ferrija tožila in v tej pravdi je Ferri juristično podlegel. Obsojen je bil v 13 mesečni zapor in v plačilo denarne globe v znesku 180.000 lir. Toda kaj je storil Ferri? On, bogati odvetnik in vsestranski posestnik, je prepisal vse svoje imetje na druga imena in razglasil samega sebe insolventnega. Tako ni plačal odmerjene mu globe, pa tudi svoje kazni v ječo ni nastopil: sam ni šel in vlada ga tudi ni hotela klicati, dobro vedoč, da ji bo Ferri zato hvaležen.

Tako Ferrijevo postopanje je vzbudilo v stranki veliko nevoljo. V vzgled mu stavljajo tovariša Andreja Kosto, ki je brez obotavljanja šel v ječo, ko je bil v to obsojen. Nadalje očitajo Ferriju, da je iskal posojila v ravno isti državni banki, ki jo je drugače tako silovito napadal.

Vsi taki prepiri imajo seve za stranko slabe posledice. Omajajo njeni ugled in njeno moč. Kakor je soditi, se utegnejo ti prepiri še zelo poostriiti.

Dnevne vesti

a) domače.

— **Neznano jerobstvo.** Izvrševalni odbor narodno-napredne stranke je priobčil pred kratkem v „Slov. Nar.“ volilni oklic. Ker je ta duševno tako reven in politično tako smešen, smo menili, da se v slovenski javnosti nič več ne prikaže. Toda glej — zopet blišči na uvodnem mestu tega lista minule srede. Kakor govori ta oklic o demagoštvu klerikalizma, bi lahko pisal tudi o demagoštvu liberalizma. Ker pa toži ta oklic poleg par silno neslanih fraz tudi kako neznosno je za Slovence jerobstvo klerikalne stranke, povem prav odkrito, da ni nič manj neznosno jerobstvo liberalne stranke. Se ne spominjamo pri tej priliki nehote povesti o pezdiju in brunu v očesu?

— „**Pri Hribarju se doseže vse, kar se da doseči!**“ tako pišejo zdaj liberalni listi. Mi želimo pred vsem malo treznosti gospodom, ki se za Ivan Hribarjevo kandidato zdaj tako pehajo. Če je Hribar res tako vsegamo-gočen, bo to gotovo dosegel — ako se doseči dà. Ta blaženi „a k o“: kaj bi počel Ivan Hribar brez njega?

— **Gimnazijski ravnatelj** na I. drž. gimnaziji v Ljubljani hoče postati neki Svaršnik sedaj Schwarschnig, doma iz Makol na Štajerskem. Mož je svoj čas že supiral v Ljubljani. Pisal se je takrat š. Svaršnik. Sredi tečaja pa je našel, da so bili njegovi pradedi menda Tevtoni in izpremenil je pisavo svojega imena v Schwarschnig. Kmalu potem je bil imenovan za profesorja v Reichenberg, da je bliže domovini svoje soproge, ki je iz rajha. In sedaj se je temu možu, ki ga slikajo kot veliko duševno revo, zahotelo po ravnateljskem mestu v slovenski Ljubljani. Baje ima od „višjih“ že obljubljeno svoje povišanje. No, če se kaj takega utegne res zgoditi, bomo pošteno zaropotali! Z jako krepkim dovtipom je označil tega ravnatelja in spe ranjki profesor Simon Rutar.

— **Glasbena matica** proizvajala je 7. in 8. t. m. v veliki Unionski dvorani z dobrim uspehom Verdijev „Requiem“. Natančna ocena koncerta sledi na drugem mestu.

— „**Mladi**“ in „**stari**“ slovenski politiki. Ko je počel vstajati v letu 1905 nova politična struja na Slovenskem kot opozicija proti o b e m a vladajočima strankama

t. j. klerikalni in liberalni, jo je napadla najprej klerikalna stranka v svojem „Slovencu“. Pri tem se je „Sl. Nar.“ smejal in norčeval iz teh „nadstrankarskih“ gibanj, kakor se je milostno izražal. Toda „Sl. N.“ je šlo kmalu za kožo in postal je silno sirov in žaljiv. Tedaj je bil odgovorni urednik temu listu pod poslansko zaščito stoječi dr. Ivan Tavčar. Ošabno je imenoval ta mož svoje nove nasprotnike — mladi. Toda ti „mladi“ se tega nazvanja niso prav nič sramovali. Ali glej! V majski številki „Ljubljanskega Zvona“ čitamo v nadaljevanju zgodovinskih slik ki jih priobčuje dr. Ivan Tavčar v tem listu pod naslovom „Izza kongresa“ med drugim i sledeče: „Dà, da grof Barbo, kdor ni več mlad, vidi povsod otroke.“ Če ni dr. Tavčar tega mnenja samo na papirju, smo mi skromni mladi, na katere je zletel marsikateri „smrkavec“ iz ust dr. Tavčarja, s tem priznanjem popolnoma zadoščeni, tembolj ker si želi dr. Tavčar po komoditeti in mu mi tega miru resno ne menimo več kvariti.

— **200letnico** je praznovala v četrtek ljubljanska stolna cerkev sv. Nikolaja. Ob tej priliki so „neznani“ zlikovci pobili na škofjski palači okna. Kaj so hoteli s tem dokazati, ali svojo oliko ali svobodomiselnost ali liberalizem ali celo naprednost — ni prav jasno.

— **Strast** volilnega boja zlasti na Kranjskem je dosegla svoj vrhunec. V službi brezvestnih strankarjev stoječi agitatorji hujskajo ljudstvo, ki je naglo dostopno izbruhu strasti, ki jih sicer zadržuje civilizacija. Naša dva glede surovosti in podlosti na najvišji stopnji stoječa dnevnikarja sta seve storila svoje. Na Bevkah pri Vrhniki so hoteli zborovati liberalci. Od duhovščine nahujskani kmetje so jih nagnali s kamenjem in poleni. V Ljubljani zopet so hoteli zborovati klerikalci pri Kamničanu. Liberalci so naskočili zborovalni prostor ter hoteli zborovanje razgnati z divjo silo. Tudi tu je tekla kri. V Ljubljani imamo sedaj malo obsedno stanje. Vlada je zahtevala v svrhu, da se vzdržuje mir in red, da policiji asistuje orožništvo. Župan pozivlja na lepakih, naj meščanstvo ohrani mirno kri. Lepaki so bili nepotrebni. Treba se mu je bilo obrniti le do gotovih njemu dobro znanih ljudi, pa bi ne bilo nobenega izgreda. Eno pa dokazuje ta podivjanost volilnega boja med liberalno in klerikalno stranko: stranka, ki čuti potrebo, vzdržati se na površju le s surovo silo, stranka, ki si ne upa zmagoovati s tehtnostjo in močjo vodečih jo idej, taka stranka je izgubila pravico do življenja in eksistence. To pa velja za obe bojujoči se stranki.

— **Dragotin Hribar**, tiskar in nogavičar v Ljubljani, se je pričel politično razvijati v Celju. Ker pa je šel razvoj tam prepočasi, se ja mož preselil v Ljubljano. Tu je moraj čakati več let dokler se mu je nudil trenotek, da se je moral docela razviti. Zdaj hodi že po shodih kjer pridiguje v prid narodno-napredni stranki. Mi sicer nimamo nič proti temu, če se je lotila gospoda Dragotin Hribarja politična žila, tudi mu ne odrekamo pravice, govoriti poklican ali nepoklican na raznih shodih in ob drugih prilikah, mislimo samo, da samemu sebi koristi, če molči. Dokler je bil na Kranjskem tiho, ga vsaj v političnem oziru nismo pomilovali; ali če meni, da je prišel zdaj trenutek za njegovo politično karjero, se pa brdko moti. S takim plitvim in obrabljenim pripovedovanjem je bilo na Kranjske „nekaj uspeha kvečemu pred več deset letji, danes ne.

— **Neodvisni kandidatje** na liberalni podlagi so postali prava kranjska specialiteta. Trditev, da so te candidature res neodvisne, je neresnična, kajti ne glede nato, da jih priporoča „Sl. N.“, moramo tudi opomniti, da se na takih shodih, kjer se dela za te neodvisne kandidate zgoi, da nihče drug ne dobi besede, kakor kdor ni izrecen pristaš narodno-napredne stranke. In to naj bo potem neodvisnost? Značilna pa je ta neodvisnost vzlic temu: ker je ime „narodno-napredna stranka“ preveč v slabem glasu, si kandidatje ne upajo več nastopiti pod to zastavo, zato se imenujejo neodvisne, v resnici pa so prav zelo odvisni od liberalnih prvakov in listov.

— **Nemščina v šoli.** V raznih šolah se vtepa slovenski deci na prav nedopusten način v škodo njih materinskega jezika. Na ljubljanski realki imata prvi in drugi razred tudi svoj slovenski oddelek, ali kaj se poučuje v teh razredih v slovensčini? Samo verouk in slovenski jezik. Naravoslovje, računstvo in zemljepis se morajo otroci učiti iz nemških knjig. Ker dovolj nemščine ne znajo vsi, se nauče vsled tega cele odstavke popolnoma mehanično na izust — kaj pa se uči, seveda ne ve. Opisuje mačko v nemščini, opisuje kaj je obzorje, rešuje računске naloge — vse v nemščini, v jeziku, ki ga absolutno ne morejo dovolj obvladati, ako so pohajali v slovenske ljudske šole. Slovenski realci zlasti nižjih razredov v Ljubljani morajo zadostiti mnogo večjim zahtevam kakor njih nemški tovariši. In koliko je slovenskih otrok, ki tem zahtevam podležejo? Tako se zgodi, da čim višji je razred, tem manj je v njem Slovencev. In tako nasilno ulivanje nemščine v glavo slovenske dece se imenuje kulturno delo? Ni tak način pouka skrajno krivičen in perfidno negovan samo zato, da se število slovenskih dijakov rapidno krči?

— Godi se nam kakor na Pruskem, kjer vsiljuje nemška vlada poljskim nemščino otrokom na ravno tako nasilen način. Otroci iz večine ne vedo, za kaj se gre — kakor je tudi v Ljubljani. Tak slučaj smo brali nedolgo tega v nekem pruskem listu. Poljski otrok je moral moliti očenaš v nemščini. Mesto „geheiligt werde dein Name“ je dejal „heiliger Pferdename“ (v prevodu: posvečeno bodi tvoje ime — sveto konjsko ime). In podobni zgledi se prigode tudi na ljubljanski realni spodnjih razredov, če tudi ne pri verouku, ki je slučajno slovenski.

— **Piše se nam:** V „Novi Dobi“ je bilo čitati, da je ministrstvo za uk in bogočastje, ki mu je bil predložen rokopis neke slovenske učne knjige za srednje šole, izjavilo na vprašanje, kaj je s tem rokopisom, da tako dolgo ni rešitve, če je delo sprejeto ali ne, da se je rokopis izgubil. Ker se nam zdi stvar neverjetna, bi bilo želeli, da naj se zadeva s merodajne strani pojasni. Kajti samo ako je res ta beseda o izgubi rokopisa padla, je stvar naravnost škandal in ni pustiti, da bi se kar pomečkala.

N.
— **Nesreča voznika v Ljubljani.** Ko je peljal v sredo zjutraj delavec Franc Pintar rodom iz Podlenke pri Selcih, s kamenjem obložen voz po Krakovskem nasipu v Ljubljani je zdrčnil z voza težak kamen vozniku na desno nogo, ki se je zlomila. Prepeljali so ga z rešilnim vozom v deželno bolnišnico.

— **Južni kolodvor v Ljubljani** prično kmalu razširjavati. Večji kolodvor dobi tudi Maribor, v kar je proračunjenih izdatkov za četrto milijona kron.

— „Praha“ zavarovalnica za življenje in smrt v Pragi ustanovila je tekoči mesec v Ljubljani generalni zastop za jugoslovanske dežele ter poverila vodstvo večletnemu zavarovalnemu uradniku g. Josipu Florjančiču. „Praha“ je najstarejši češki vzajemni zavarovalni zavod za življenje in rente ter je na vseskozi zdravi podlagi. Kot vzajemni zavod razdeljuje ves čisti dobiček med svoje člane tako, da se jim zavarovalnina znižuje. Dotična dividenda znaša do 14%. Njeni fondii znašajo nad 15 milijonov kron. Svoje častite bralce opozarjamo na tozadevni v današnji naši številki priobčeni inserat ter priporočamo to podjetje.

— **V snegu je obtičal.** Neznana moža truplo so našli dne 6. maja v Rusovem gozdu pri Šmarju. Pravijo, da je bil slaboumen in najbrže v gozdu zašel in v snegu obtičal. Truplo bo jutri v Šmarju pokopano. Umor ali samomor je izključen.

— **1015 kron za vola.** Posesnik Ivan Klešnik v Zalogu pri Ljubljani je te dni prodal štiri in pol leta starega vola v Ljubljani za 1015 kron. — Posesnik Mihael Adamič je prodal nedavno tega 323 kg tehtajočo svinjo angleške pasme za 355 K 30 h.

— **105 letna nevesta.** Poročila se je 105 letna vdova Miklič, gostilničarka iz Dolge vasi pri Kočevju. Moža je pokopala 8. februarja letoš, 8. aprila se je pa zopet poročila. Sedaj ima petega moža!

— **Samomor v kranjski deželni blaznici.** Na torek so v deželni blaznici spravljali izpod strehe neko predivo. Spravili so k delu tudi blaznega Karola Koračina, doma z Dolenjskega. Koračin je nakrat skočil izpod strehe in priletel iz visočine na tla s tako silo, da je dobil smrtonosno poškodbo. Došla ljubljanska reševalna družba je našla Koračina že mrtvega.

— **Pazite na otroke.** Dne 6. t. m. okoli 7. zvečer je pestovala tesarja žena Neža Šetina v Spodnjih Gameljnih svojega dojenčka, med tem ko je 3 1/2 leta stara hčerka Frančiška okoli skakala. Neopažena je smuknila od svoje matere. Vse iskanje je bilo zaman, končno jo je našel oče v bližnjem potoku mrtvo. — Zakonska Brečko v Sevnici sta pustila svojo 3letno hčerko po noči zunaj hiše in se nista brigala za njo. Še le drugi dan sta jo iskala in našla v bližnjem potoku — utopljeno. Zato se bosta zagovarjala pred sodnijo. Kako morejo biti stariši tako lahkomišljeni!

— **Posledice prepira.** Na četrtek minulega tedna sta pila rudarja Jože Geršak in Tomaž Borstner v neki gostilni v Trbovljah. Jela sta se prepirati, vsled česar je Geršak gostilno zapustil in se napotil domu. Kmalu nato pa ga je našel nek delavec na cesti mrtvega. Vrat mu je bil tako prerezan, da se je držala glava samo s kostmi telesa. Sum je letel na Borstnerja, kateri je zločin za nekaj časa tudi priznal.

— **K naši novice: Dvorni svetnik Ploj,** objavljamo po došlih nam informacijah sledeče: 1. Dvorni svetnik Ploj je odločno sam želel, da se sodnijsko proti njemu postopa, je sam zahteval izročitev kot deželni poslanec, in je končno sam vložil na sodišče vlogo, da se izkaže jasno, kako neosnovani so bili Steinovi napadi pod imuniteto izgovorjeni napadi. 2. Poslanec Stein kljub svoji obljubi do sedaj ni upal ponoviti svojih trditvev, ker ga ne štiti več imuniteta in bi se moral torej takoj zagovarjati in dokazati svoje trditve pred sodiščem. Da so najbolj neosnovani napadi pri Vsenemcih običajni, je pač splošno znano in propalost nekaterih posameznikov te stranke tudi. Toliko v pojasnilo naše novice, da se ne tolmači napačno.

— **Pravičnost nemške vlade na Spodnjem Štajerskem.** Nova imenovanja pri sodiščih, ki so se nedavno

izvršila, zopet jasno kažejo najočitnejši namen graškega nadsodišča in s tem zvezane vlade, namen, zasesti vsa mesta z Nemci, nezmožnimi slovensčine. Na Spodnjem Štajerskem smatra vlada vse kraje razen Gornjegograda in Kozjega za nemško posest in v tem smislu tudi postopa pri imenovanjih.

— **Čebelarški shod v Šoštanju.** V nedeljo 12. in v ponedeljek 13. t. m. predaval boe gosp. Jurančič od pol 9. do 12. ure in od 2. do 5. ure popoldne o čebelarstvu. Kazal boe, kako mora začetnik pa tudi kako mora izurjen čebelar ravnati, da boe napredoval ter imel od čebelarstva kar mogoče največ dobička. Na obilno udeležbo vabi odbor šaleške podružnice slov. čeb. društva.

— **Samomor trgovca.** Trgovca Ul. Lager v Velenju si je končal sam življenje v Prevaljah na Koroškem, svojem rojstnem kraju, radi slabega gmotnega položaja. Govori se, da znašajo vsi njegovi dolgovi do 400.000 K.

— **Alkohol in samomor.** Na jablan se je obesil 58 letni čevljar Alojzij Jare v Gor. Polskavi na Štajerskem. Jare je bil vdan pijači in je izvršil samomor v hipni blaznosti.

— **Preprečeni samomor.** V Mariboru se je vrgel na železnični tir mizarški pomočnik Mihael Vinšek, da bi ga povozil vlak. S silo so ga potegnili izpred stroja, ki bi ga bil kmalu povozil.

— **V verski blaznosti** si je hotela vrat prerezati vžitkarica Margareta Broot v občini Pogersdorf. Oddali so jo v blaznico.

— **Glavne šolske počitnice.** Kakor je c. kr. brz. korespondenčni biro zvedel, je minister za uk in bogočastje odredil, da se ima dne 6. julija zaključiti šolsko leto 1906/07. na vseh onih srednjih šolah, učiteljskih, obrtnih, trgovinskih in navtičnih šolah ter sličnih zavodih, na katerih bi imel pouk redno trajati do dne 15. julija 1907.

— **Podaljšanje velikih počitnic.** Naučno ministrstvo proučuje vprašanje o podaljšanju velikih počitnic po srednjih šolah. Počitnice naj bi se pričele s 1. julijem in bi trajale do 15. septembra, ko se zopet prične pouk. Da nadomeste šolske dneve, ki odpadejo, nameravajo skrócić med šolskim letom proste dneve. Načrta letos najbrže še ne izvrše, a za nekaj dni nameravajo že letos podaljšati počitnice.

— **Slovenci na Dunaju.** Minulo nedeljo je prerediti naše dunajsko zabavno, podporno in izobraževalno društvo „Zvezda“ zopet svojo redno mesečno zabavo, ki se je od prej prirejenih odlikovala zlasti, da je zadoščala v vsakem oziru tudi razvajanemu človeku. Društvo postane pod novim spretnim predsedstvom nedvomno vsem dunajskim Slovincem najbolj priljubljeno. Na zadnjem zabavnem večeru — in obeta se tako i za naprej — se je nudil vsakemu obiskovalcu v resnici umetniški užitek. Ljubljancanom po svojem delovanju v Glasbeni Matici kakor tudi po koncertu lani v majniku dobro poznani virtuozi na violino Karol Jeraj, sedaj član orkestra dunajske dvorne opere, je prevzel dve točki vzporeda. Poročevalec bi smatral kot drznost, če bi napisal kaj drugega kakor o velikem navdušenju, ki ga je izzval gospod Jeraj s svojim igranjem. Zvezdi v čast, Slovincem v užitek in predsedniku bi bilo njegovo lepo stremljenje jako olajšano, ko bi hotel gospod Jeraj še mnogokrat ustreči tako raznovrstnim željam in potrebam. Mladi slovenski baritonist, slušatelj tukajšnjega konservatorija, Ivan Levar, je zapel arijo orožarja iz drugega dejanja Lortzingove opere „Orožar“ in Ipavčevu pesem „Če na poljane . . .“ tako, da bi ga človek vedno poslušal. Ivan Levar je še mlad, zato sramežljiv in jedva ga je bilo preprostiti v ponovitev. Gospod Jeraj se je vdal mnogo rajši. Iz tamburaškega zbora je vedno težko kaj napraviti — ali gospod Obendorfer je storil, kar se je sploh storiti dalo. Fran Obendorfer je Hrvat. Zašel je pred kratkim na zvezdino zabavo, videl je tamburice in lotil se je dela v Zvezdi z največjo požrtvovalnostjo in ljubeznijo. Konservatorist in skladatelj, vnet in vztrajen delavec — naj ostane Slovincem zvest! Kakor kaže, smo o tem lahko prepričani: sam kliče v svoji družstvu poklonjeni skladbi „Napried Slovenci“. Pa gospod Obendorfer je tudi zelo galanten: krasnemu spolu Zvezde je posvečena druga njegova skladba „Pozdrav mladeži“. Vneti zvezdaš in društveni kapelnik g. Vinko Krušič je sicer jako požrtvovalen mož, ali vse premalo ga slovenski pevci podpirajo v njegovem stremljenju, zato je bil videti nekoliko slabe volje. Mi smo prepričani, da stvar že sama na sebi zasluži večje pozornosti. Zlasti dijakov je na Dunaju mnogo — bi se ne moglo zgoditi, da bi pomagali gospodu Krušiču spraviti moški zbor do tiste veljave na kateri bi lahko bil, ako bi bilo na obeh straneh isto veselje do petja in dela. Občinstva se je nabralo mnogo, ki je sodelujočim pri vsaki točki krepko ploskalo. Ker je društveni predsednik, ki je razvil toliko agilnosti, zelo skromen človek, zato ga imenujemo tudi mi šele na koncu: Dr. Rajko Slavec. T.

— **Dr. Brejca so hoteli pobiti.** V prid Fran Grafenauerjevi kandidaturi je govoril celovski odvetnik dr. Brejca v Žitarivasi na Koroškem. Po shodu, ki je bil ogromno obiskan, so hoteli dr. Brejca nemški hujskači, med katere so se pomešali tudi nekateri nemški voditelji, kakor

dr. Krasnig itd., preteptati. Dr. Brejca je potegnil v kritičnem trenutku revolver iz žepa in se s tem za nekaj hipov ubranil napadalcev, dokler ni prišla žandarmerija, ki je z nasajenimi bodali nastopila proti nemškim zagrižencem. Tudi Grafenauerja so hoteli preteptati, ki je bil v dr. Brejčevi družbi. Da ni imel dr. Brejca pri sebi nabitega samokresa, bi se mu bilo morda slabo godilo. Volitev v Žitarivasi bi se morala vršiti na Seifritzevem domu, pa vsled teh škandalov so oblasti lokal premenile, in sicer se vrši volitev zdaj v šolskem poslopu.

— **Dva velika požara na Koroškem.** Ogenj je na Koroškem upepelil skoraj popolnoma dve vasi: Priblovas in Bistrice. Pogorelci, katerim je zgorelo skoraj vse, so v največji bedi in prosijo pomoči. V Priblovasi je zgorelo 16 hiš, v Bistrici (pri Pliberku) pa 20.

— **Novice iz Trsta.** Blagajnika pekovske zadruge Franca Jurjeviča, ki je poneveril 400 K iz blagajne in zbežal, so prijeli pričetkom tega tedna v neki gostilni. — Kap je zadela 37 letnega mizarja Antona Stoparja. Bil je kmalu mrtev. — Zaradi nesrečne ljubezni je bila 28 letna dekla Kristina Bevk jesihova kislina, da bi se končala. V zadnjem trenutku so jo še rešili in težko obolelo prepeljali v bolnišnico.

— **Nova stranka.** V Goriški okolici se je osnovala nova kmetijska stranka. „Soča“ pravi, da pomenja ta stranka samo — razdor in ji prorokuje bližnjo smrt. Mi hočemo nekoliko počakati, potem šele govoriti, ker le po dejanjih je mogoče stranko soditi.

— **Kako je z užitnino na Goriškem?** Z velikim navdušenjem pripoveduje klerikalna „Gorica“ že več številki zapored, da je bila Goriška na užitnini oškodovana vsaj za milijon kron in to po krivdi dr. Tume in Gamberšeka. Da piše „Gorica“ take stvari tik pred volitvami, je popolnoma umljivo, ker kakšnih sredstev se ne poslužuje v tej kampanji na raznih straneh; če pa meni „Gorica“, da ji razsoden bralec količkaj veruje, se pa bridko moti. Ako pa je bila Goriška res pred leti oškodovana za tako ogromno svote, kako to, da so iztaknili klerikalci to šele sedaj?

Prosveta.

O ljudsko-izobraževalnem društvu „Akademija“ piše v „Glasu Matice Hrvatske“ gosp. profesor dr. Albert Bazala: „Predavanja hrvatskih vseučilišnih profesorjev in docentov. Ljubezen in pobratimstvo hrvatsko-slovensko, osnovano na historijskih vezeh, skupni tradiciji ter sorodnosti jezika in plemena, prešlo je v realno fazo, odkar se je med Slovenci in Hrvati pričelo delati vzajemno. Prvo večje delo započeli sta obe Matici, hrvatska in slovenska. Ni sumnje, da bo to delo mnogo doprineslo k temu, da se slovenski in hrvatski narod spoznata medsebojno, da semberlj zblížata. To delo zahteva danes žrtve i moralne i materialne. — Maticе dādo, uprav bi se moglo reči, knjige zastoj, — ali tudi od teh žrtve bode brez dvoma sadov za ves narod. — Drugi nalet je započelo društvo „Akademija“, ko se je obrnilo do zagrebških vseučiliških profesorjev i docentov, da bi predavali v Ljubljani. Tako so Slovenci, ne imajoči vseučilišča, pred nami, ki je imamo, v Ljubljani napravili ljudsko vseučilišče. Politični razlogi na žalost še danes ovirajo, da Slovenci ne morejo dobiti svojega vseučilišča.

Kakor mi to na jedni strani obžalujemo, toliko nas more veseliti da je ta neprilika dala priložnost, da pride vzajemnost hrvatsko-slovenska v drugi realni štadij: da nas veže ne samo lepa knjiga in umetnost, ampak tudi znanost. O uspehu ki so ga Hrvati dosegli v Ljubljani, je dovolj spominjati, kar A. Aškerc sodi o tem: „brez pretiravanja smemo reči, da so bila predavanja hrvatskih vseučiliških profesorjev v Ljubljani nekaj epohalnega.“ Prvi ta poskus je pokazal, da se more po tem potu hoditi: ne samo, da je publika pokazala velik interes ampak je brez jezikovnih težav spremljala predavanja zagrebških profesorjev. To je ugoden pojav, ki upravičuje največje nade, kar jih more človek staviti v naše vzajemno kulturno delo.

Za prvo pot je razumljivo, da so bila predavanja tako raznolika; drugikat bode kazalo gledati na to, se li ne bodo dala urediti sestavnije, da bo kulturno delo organizovano in urejeno, da bode znanost, čije je sestavnost bistvo, v resnici „pogoj in podlaga kulturi“. Posebno je vredno spomniti, da je med „Akademijo“ in zagrebškim vseučiliščem posredoval „Matičnim“ članom dobro poznati profesor dr. Fran Ilešič. Vredno je opozoriti, da činitelji, ki so nositelji kulturnega življenja, spoznavajo, kakšne kulturne dolžnosti jim je prevzeti. Znanost, umetnost in književnost se morajo s svojih višin spustiti do naroda, da preidejo v vse žile narodnega življenja in da iz njega zgradijo narodno kulturo in narodno državo. To pomenja, ako se reče, da mora biti i znanost i umetnost demokratska. Na tej podlagi delujoči, zblížali se bodo Hrvati in Slovenci. Toda težnja za tem mora biti na jedni in na drugi strani, in prosvetno vez, ki so jo Slovenci z nami započeli, moramo mi utrditi. Tudi temu se nudi prilika. Mislim tu na dve stvari. — Po svojih pravilih

zamore „Matica Hrvatska“ prirejati predavanja, toda doslej se je le malo delalo v tem pogledu. Meni je znano samo jedno, ki je je imel pred nekoliko leti prof Stj. Bosanac. In vendar je toliko vprašanj i kulturnih i literarnih, ki bi jih mogli in morali pretresovati v predavanjih: tu pa bodo mogli sodelovati tudi Slovenci, ki bi nas utegnili poučiti v marsičem, zakaj pri nas ni ali vobče ali vsaj ne dovoljno zanimanja. Da bi se s tem v nas razširilo i spoznavanje slovenskega jezika, to je, mislim brez vsakega dvoma. — Druga uredba, na kojoj mislim, je ljudsko vseučilišče. Misel, da se taka uredba ustvari pri nas, se je poudarjalo že z več strani: svrha jej je ista kakor „Akademiji“ — razširjanje prosvete v narodu. Tudi pri tej uredbi mogli bi sodelovati Slovenci: naš dušeni obrat postal bo tem živahnejši, bode živahna izmena misli i v nesebičnem i v poštemem tekmovanju se moremo nadejati kulturnega napredka. Vzajemnost naša naj ne bo samo stvar srca, ampak naj ima svojo podlago v jasnem spoznanju naše narodne naloge, v zgrajenje samobitnosti narodnega duha, v oživotvorjenje narodne kulture. Zato je treba delati in to vzajemno, složno.“

Odborova seja „Slovenske Matice“ je v ponedeljek, dne 13. velikega travna t. l. Spored: 1. Naznanila predsedstva. 2. Potrditev zapisnika o 150. odborovi seji. 3. Tajnikovo poročilo. 4. Razgovor o letošnjih publikacijah. 5. Določitev sporeda za letošnji občni zbor. 6. Eventualia.

Gospodarstvo.

Tržno poročilo.

Na Dunaju, dne 10. maja 1907.

Cene žitu so na dunajski borzi tako naraščale, da je danes pšenica za 70 v, rž za 45 v, koruza za 25 v in oves za 5 v dražji nego v prejšnjem tednu. Danes so notirale cene za vsakih 50 kg tako:

Pšenica, tiška, 78 do 82 kg K 10-25 do K 10-95; banaška 76 do 79 kg K 9-95 do K 10-50; viselburška in rabska 76 do 79 kg K 9-60 do K 10-; slovaška in šutlerska K 9-70 do K 10-15; marhfeldska in niže-avstrijska sploh 75 do 79 kg K 9-50 do K 9-85.

Rž, slovaška 72 do 74 kg K 8-25 do K 8-45; šutlerska 71 do 73 kg K 8-20 do K 8-35; peštanska 72 do 74 kg K 8-25 do K 8-45; razna ogrska 72 do 74 kg K 8-15 do K 8-35; avstrijska 71 do 74 kg K 8-20 do K 8-45.

Ječmen, z dotičnih postaj: marhfeldski, K 7-30 do K 7-70, dunajski K 7-60 do K 8-; slovaški K 6-90 do K 7-90, južnozelezniški K 7- do K 7-70; tiški K 6-40 do K 6-80; ab Dunaj: ječmen za pičo K 6-80 do K 7-20.

Koruza, ogrska K 6-75 do K 6-95.

Oves, ogrski: srednje vrste K 8-40 do K 8-60; prima K 8-55 do K 8-70; izbrane vrste K 8-65 do K 8-95.

V Budapešti so bile cene zelo nestalne. Za oktobersko pšenico so dali najprej K 10-20, potem K 10-47; za oktoberski rž K 8-76 potem K 8-50; za oktoberski oves K 7-20; za turšico v maju K 6-30; za turšico v juliju K 6-30. Opoldne so bile cene tako:

pšenica za oktober	K 10-47	do	K 10-48
rž	8-50	do	8-51
oves	7-18	do	7-19
koruza	6-22	do	6-23
„	6-23	do	6-24

Popoldne ob petih so notirale cene:

pšenica za oktober	K 10-60
rž	8-56
oves	7-30
koruza	6-38

Jajca. Cene jajcam padajo polagoma na dunajskem trgu. Izvoz se jih nič ne kupuje, zato se giblje ves promet v najožjih mejah. Največ se nakupi, kakor že dalj časa, jajca za vlaganje v apno. Vendar so manjši kupčevalci z vlaganjem že končani. Torej so založeni in cene bodo očitno še nadalje padale, ako jih ne pojde nič v eksport. Vse gre zdaj v lokalno potrebo. Ruska jajca so danes izostala zaradi ruskih velikonočnih praznikov. Za 2 K je bilo danes dobiti 42 komadov jaje z dežele. Jajca v zabojih ab Dunaju so imele cene po kakovosti vsak zaboj tako: iz Bačke od K 69— do K 70—; prima iz Ogrske sploh od K 68— do K 69—; sedmograška pristna K 67—, izbrani K 68— do K 69—; bolgarska K 70—; ruska prima K 70— do K 71—.

Surovega masla je bilo pripeljanega na trg malo, tako da so morali načeti zaloge v ledenicah. Vsakih 50 kg netto v velikem ab Dunaju je notiralo: prima surovo maslo k čaju K 135—; prima z dežele do K 100—.

Špirit je notiral nespremenjeno. Nominelno K 47-80 do K 48-60.

Slama in mrva. Pripeljanega je bilo danes zjutraj na osrednji trg 18 vozov mrve in 10 vozov slame. Gotovo pa bi bilo še več robe na trgu, da ni bil včeraj praznik. Zato tudi kupcev ni došlo preobilo. Cene mrvi stalno naraščajo. Za vsakih 100 kg je bilo danes dobiti:

travniška mrva	K 8—	do	K 9-80
ogrska	7—	do	8—
slama	5-20	do	5-60

Kartel avstrijskih petrolejski rafinerij ustanovljen leta 1903, bi se imel zdaj zopet obnoviti, toda vsa pogajanja so se razbila. Da se je osnoval ta kartel, je dal povod velik konkurenčni medsebojni boj 1901—1903, ki je oškodoval petrolejske viteze za celih 30 milijonov kron, pri katerem je bilo ugonobljenih 32 velikih in 62 malih rafinerij. In tak boj stoji zopet pred nami.

Rodovitna svinja. V Polingu na Gorenjem Avstrijskem je zaklal posestnik Heler sedem let staro svinjo, ki je tehtala 350 kg. Zanimivo je, da je žival vrgla v teku šestih let 159 pujskov. Posestnik je dobil zanje 2284 K.

Pridelovanje krme na Grmu. Kmetijska šola na Grmu je pridelovanje krme tako močno razširila, da je prideluje danes še enkrat toliko kakor prej. V začetku je imela le 16 ha njiv, 8 ha travnikov in 2-75 ha pašnikov, skupaj 25-75 ha. Danes ima šola 16-75 ha travnikov in ako vpoštevamo še pridelovanje detelje po njivah, ima šola vsega skupaj 20-75 ha odločenih za pridelovanje krme in le 6 ha za setev žita in košenjstva.

Tečaj za pridelovanje krme. Dne 27. in 28. maja bo na kmetski šoli na Grmu dvadnevni tečaj o pridelovanju krme. Pouk bo brezplačen ter se ga lahko vsak udeleži. Udeleženci naj se zglase po dopisnici pri vodstvu šole na Grmu do 15. maja. Tečaj obsega predavanja o setvi deteljnih mešanic in travniških zmesij in bo združen s praktičnim razkazovanjem deteljnih in travnih semen, raznih vrst trav in detelj, šolskih deteljišč in travnikov itd. — Tečaj je času primeren in potreben in ga zaradi važnosti priporočamo našim gospodarjem.

Danska je država, v kateri vladajo poljedelci. Ta država je danes ena izmed najbogatejših in najsrečnejših držav v Evropi. Tam se vsak poljedelec nauči najpoprej dobro brati, pisati in računati; potem hodi v poljedelsko (kmetijsko) šolo in ko tu izvrši svoje nauke, se vrne na svoj dom, da dela na svojem posestvu. Danska ima nebroj poljedelskih šol in vse so dobro urejene in izvršno preskrbljene. Vsako leto pride iz teh šol nad 300 izučeni poljedelskih delavcev. Posestva se obdelujejo po pravih umnega gospodarstva. Ti poljedelci so najuplívnejše osebe v državi in tvorijo večino v državnem zboru, kjer sklepajo zakone v prid delavstva in poljedelstva. In mi Slovenci na Spodnjem Štajerskem? Nam ne privoščijo oni, ki so to dolžni, niti ene kmetijske šole! Treba bode sedaj, ko je že res skrajni čas za to, napeti vse sile in zastaviti vse moči, da se otvori kar najpoprej naša kmetijska šola, za katero se borimo skoro od pamtveka in katera nam je sedaj vsaj nekako na pol obljubljena. Merodajni činitelji, storite vse kar mogoče v to svrhu. Dvakrat da, kdor hitro da!

Restavracija pri „Zajcu“

Sodnijske ulice šte. 6.

P. n.

Občinstvo najvdaonejše prosim, da blagovoli podastiti s svojim obiskom mojo restavracijo pri „Zajcu“ nasproti justični palači kakor tudi z odjemanjem čez ulico, kjer točim splošno priljubljeno pivo ter priznana najboljša zajamčeno pristna vina iz najplemenitejših vinskih pokrajin, kakor:

Rudeče	liter	K —72
Istrsko rumeno	„	—80
„Cviček“—Drenovčan	„	—88
Zavriški rizlinger	„	—96
Rebula, nova	„	—96
Istrski refoškati	„	—96
Jeruzalečan, stari	„	120
Ljutomerčan	„	160
Domači pelinkovec	„	160

Nadalje imam v izbi različna tu- in inozemska medicinalna, desertna in druga buteljska vina, kakor tudi razne likerje in izborne žgane in osvežujoče pijače ter kavo, čaj itd.

Kot specialiteta se dobi vsak dan sveži dunajski zajutrkovalni golaž ter razna gorka in mrzla jedila ob vsakem času.

Cenjenim odjemalcem postrežem na željo tudi z vsakovrstnim namiznim vinom v sodeih in steklenicah ter z raznovrstnim pivom v steklenicah. Vsa naročila bodem po najnižjih cenah točno izvršil ter na dom dostavljal.

Cenjenemu občinstvu zagotavljam, da si hočem omogočiti obstoj le s točno in solidno postrežbo ter se priporočam za blagohotno podpiranje!

Z vsem spoštovanjem

Avguštin Zajec, restavrater.

Razkosovanje kmečkih posestev. Stotisoče in stotisoče zaslužijo na leto razni dobri „kmečki prijatelji“, ki kupujejo zadolžena kmečka posestva dostikrat za slepo ceno, ista razkosajo in drago prodajajo. S takim početjem se uničuje kmečki stan, kmetija za kmetijo izginja, ljudstvo pa se trumoma izseljuje v Ameriko in v najnovejšem času na Prusko. Lepa naloga čaka naše posojilnice, katere naj bi po vzgledu Rajfajznovk na Sedmograškem in v Nemčiji same kupovale taka posestva, se zadovoljile z majhnim dobičkom, in pripomogle k temu, da bi kmetu, ki je prisiljen mnogokrat vsled nesreče, prodati posestvo, ostalo vsaj toliko, da bi si lahko spet kupil vsaj hišo in rajhen kos zemljišča zraven. Dobiček, katerega bi sicer spravil tak „dober kmečki prijatelj“ v žep, ostane v občini in se uporablja v korist kmetov, medtem ko uporablja razkosevalec kmečkih posestev masten dobiček — znani so mi slučaji na Spodnjem Štajerskem, da zaslužijo taki razkosevalci pri srednjih posestvih po štiri in še več tisoč kron — spet kot orožje v pokončevanje kmečkega stanu! S takim delom bi pa zlasti posojilnice ob meji vršile svojo dolžnost kot čuvajke slovenske zemlje in zabranjevale, da posestvo za posestvom pada v nemške roke!

„Zadruha“.

Somišljeniki!

Širite in naročajte povsodi „Novo Dobo“! — Zahtevajte list po vseh gostilnah in kavarnah!

Glavno ravnateljstvo „PRAHE“

najstarejše češke vzajemne zavarovalnice za življenje in rente

usoja se častitemu p. n. občinstvu vljudno naznanjati, da je otvorilo za Kranjsko, Štajersko, Koroško, Goriško, Istro in Dalmacijo

generalni zastop v Ljubljani

ter poverilo vodstvo večletnemu zavarovalnemu uradniku gospodu

Josipu Florjančiču.

P. n. občinstvo se vljudno naproša, da se izvoli v vseh slučajih življenskega zavarovanja obračati neposredno na omenjeni generalni zastop, ki bo radovoljno dajal vsa pojasnila.

Glavno ravnateljstvo zavarovalnice „PRAHA“ v Pragi.

Prva domača dolenjska žganjarna Ivan Rakoše i. dr.

Straža-Toplice

priporočila

Slivovko navadno	K 1— lit.	Tropinovec navad.	K 1— lit.
„ III.	1-10	„ III.	1-10
„ II.	1-30	„ II.	1-20
„ I.	1-50	„ I.	1-40
Drožnik III.	1-30	Brinjevec III.	1-40
„ II.	1-50	„ II.	1-80
„ I.	1-80	„ I.	2—

Vinsko žganje (konjak) od 3 do 8 K = 7/10 litra.

Spezialiteta „Slovenec“ narodna grenčica narodni liker od K 1-10 do K 1-20 liter.

Destilacija vsakovrstnih najfinejših likerjev od K 1— do K 1-60 liter.

Uvoz in izvoz čajnega ruma od K 1— do K 2— liter i. t. d., i. t. d.

Odpošila se v steklenicah, zabojih in sodih, ter se prazna nepokvarjena posoda sprejme nazaj v račun in sicer steklenice 10 vin. komad in sodi 5 vin. liter franko Straža-Toplice. Na zahtevo se pošljejo vzorci brezplačno!

Svoji k svojim! Kupujte samo pri narodnih tvrdkah! Trgovci, ne naročajte blaga pri protislovanskih tvrdkah!